

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN YOKSULLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALARI: VAN ÖRNEĞİ

Sevgi IŞIK EROL *

Özet

Ülkemizde en önemli sosyal yardım kuruluşu olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) uyguladığı sosyal yardım programlarıyla hem fakru zaruret içinde bulunan ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, engelli ve ihtiyaç sahibi kimselere yardımcı olmakta, hem de istihdam odaklı, mesleki eğitim ve proje destekleriyle işsiz, eğitimsiz kişilere yardımcı olmaktadır. Türkiye’de il ve ilçelerde sayıları bine yaklaşan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları” aracılığıyla sosyal yardımlarını yurt çapında koordineli bir şekilde yerine getiren SYGM’ nün yoksullara yönelik uyguladığı sosyal politikalar çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir.

Anahtar kelimeler: Yoksulluk, Sosyal Yardım, Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Van Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.

JEL Kodu: L31,I38, L3

POVERTY ORIENTED SOCIAL POLICIES OF THE GENERAL DIRECTORATE OF SOCIAL ASSISTANCE: SAMPLE OF VAN

Abstract

General Directorate of Social Assistance (GDSA), which is the most important social assistance organization in Turkey is supporting poor, desolate and handicapped people, who need assistance and also supporting unemployed and untrained people with employment focused vocational educations and project supports. The subject of this study is, poor oriented social policies implemented by GDSA, with the coordination of “Social Assistance and Solidarity Foundations” which are approximately one thousand or more.

Key words: Poverty, Social Assistance, Ministry of Family and Social Policy, General Directorate of Social Assistance, Van Social Assistance and Solidarity Foundation.

JEL Codes: L31, I38, L3

GİRİŞ

Sosyal politika açısından insan onuruna yaraşır bir yaşam seviyesinin altında yaşamak durumunda kalmayı ifade eden yoksulluk, insan yaşantısının her alanını olumsuz yönde etkilemektedir. Yoksulluk sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere özgü bir sorun olmayıp, aynı zamanda gelişmiş ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir.

Ötelerden beri toplumumuzun daima duyarlı olduğu yoksulluk konusuna yönelik olarak, birçok yardım kuruluşu ve sivil toplum örgütleri kendi çapında faaliyette bulunmuşlardır. Ancak ulusal boyutta ülkemizdeki en etkin kurum “Sosyal Yardımlaşma

*Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü E-mail: sevgi.isik@windowslive.com

Genel Müdürlüğü (SYGM)'dür. SYGM, Türkiye'deki yoksul ve muhtaç durumdaki vatandaşların ihtiyacı olan sosyal yardım hizmetlerini en yaygın ve kapsamlı bir biçimde organize ederek yürüten kuruluştur. SYGM, sosyal yardım faaliyetlerini 1986 yılında çıkarılan 3294 sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" ile oluşturulan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)" ile yürütmektedir.

Fonda toplanan kaynaklar yine Fon kurulunun almış olduğu kararlar doğrultusunda ve SYGM'nün çatısı altındaki, tüm il ve ilçelerde oluşturulan ve başkanlıklarını illerde valilerin, ilçelerde de kaymakamların yaptığı 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) aracılığıyla kullanılmaktadır. Bu amaçla SYGM ihtiyaç sahiplerine; aile yardımı, sağlık yardımı, eğitim yardımı, özürli ihtiyaç yardımı, özel amaçlı yardımlar gibi hizmetler sunmanın yanında, çalışabilir durumda olan vatandaşların daha üretken hale getirilmesi için proje destekleri de sağlanmaktadır.

Bu bağlamda çalışmamızın amacı, genel olarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün yoksullara yönelik uyguladığı sosyal politikaları ve il bazında da Van Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın, ihtiyaç sahiplerine yönelik uyguladığı sosyal yardımları incelemektir.

Ülkemizin en doğusunda yer alan Van'nın ekonomik sorunlarının yanında eğitim, ulaşım, sanayi, kültür, merkez illere uzaklık gibi pek sorunu daha kendi içinde yaşamaktadır. Ancak Van'da 2011 yılında gerçekleşen depremle, Van'nın sorunları yürek burkan bir hal almıştır. Bu nedenle her türlü yardıma açık olan Van halkının, "Van Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı"ndan sağlayacağı yardımlar ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda çalışmamızın da kendi içinde ayrı bir öneme sahip olduğu kanısındayız.

Çalışmamız da yöntem olarak; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın konu ile ilgili "Araştırma Projeleri", "2014 Bütçe Tasarısı"; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün "Araştırma Projeleri", "Faaliyet Raporları", "Stratejik Planları ve Hazırlık Programları", ilgili yıllar itibariyle "Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni" ve TÜİK'in "Yoksulluk Verileri"nden yararlanılmıştır. Ayrıca Van'da konuyla ilgili "Haber", "Gazete" ve Van Sosyal Yardım Dayanışma Vakfı'nın yayınladığı istatistiklerden de yararlanılmıştır. Yine birçok akademik kitap ve dergiden de istifade edilmiştir.

Çalışmamızda öncelikle yoksulluk kavramı üzerinde durulacak, hemen ardında da Türkiye'deki yoksulluk verilerine değinilecektir. Sonrasında da SYGM'nün uyguladığı sosyal politikalar (sosyal yardımlar) "aile yardımları", "sağlık yardımları", "eğitim yardımları", "özürli ihtiyaç yardımları" ve "özel amaçlı yardımlar" ele alınacaktır. SYGM il ve ilçelerdeki faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) aracılığı ile yerine getirmesi nedeniyle çalışmamızın son kısmında da Van SYDV'nin muhtaç ve ihtiyaç sahiplerine yönelik uyguladığı sosyal yardımlara değinilecektir.

1. SOSYAL BİR SORUN OLARAK YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluk nedir? Bu sorunun birden fazla cevabı olabilir. Öyle ki yoksulluk; "açlıktır", "eğitimsizliktir", "barınacak bir evinin olmamasıdır", "hasta olmak ve tedavi olamamaktır", "hiçbir işinin olmaması ya da iyi bir işe sahip olamamaktır". Yoksulluk "kirli suyun sebep olduğu hastalık nedeniyle çocuğunu kaybetmektir", "gelecek korkusuyla yaşamak ve çocuklarının geleceğinden endişe duymak, onlara iyi bir eğitim verememektir", "umutsuzluktur", "eşitsizliktir", "özgür olamamaktır", "siyasal yaşama katılamamaktır" (Gündoğan, 2008: 42-43).

İnsan yaşantısının her alanını olumsuz yönde etkileyen yoksulluk olgusu, salt ekonomik bir sorun değildir. Çünkü yoksulluk olgusunun ekonomik boyutunun yanında sosyal, siyasal, ahlaki ve kültürel boyutları da vardır. Söz konusu bu boyutlar, yoksulluğu ortadan kaldırmak veya en azından azaltmak için girişilen çabaların da değişik biçimler almasına yol açmaktadır (DPT, 2007: 1). Bu nedenle her dünya görüşünün yoksulluk olgusuna farklı yaklaşması, yoksulluğun tanımı konusunda bir uzlaşma sağlanmasını güçleştirmektedir. Kimileri yoksulluğu, “sistemin yapısından ve işleyişinden kaynaklanan güç ve servet dağılımındaki eşitsizliğin bir sonucu” olarak tanımlarken; kimileri “yoksul olarak tanımlanan kişilerin, eğitimsizlik, beceri ve kapasite gibi bireysel nitelik ve yeteneklerinin eksikliği nedeniyle ortaya çıkan fırsatlardan yararlanamama durumu” olarak ifade etmektedirler. Söz konusu bu iki yaklaşım da yoksulluğu, onu doğuran nedenler üzerinden açıklamaya yöneliktir (Gündoğan, 2008: 43).

Yoksulluk en genel anlamda herhangi bir bireyin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan asgari geçim şartlarına erişememesi olarak tanımlanabilir (Kesici, 2007: 121). Sosyal politika açısından yoksulluk, insan onuruna yaraşır bir yaşam seviyesinin altında, maddi yönden tam veya nispi olarak yetersiz olma durumudur (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 61).

Yoksulluk literatürde “mutlak yoksulluk”, “göreceli yoksulluk”, “insani yoksulluk” şeklinde genellikle üç tür yoksulluk ele alınmaktadır. Bunlardan ilki olan mutlak yoksullukta, asgarî hayat standardı veya açlık sınırının çok altında sürdürülen sefil bir hayat söz konusudur. Genellikle beslenme, barınma, giyinme gibi temel insanî ihtiyaçların kişinin kendi imkânlarıyla karşılayamaması durumudur. Böyle bir durumda olan kişinin, dışarıdan yardım alması da söz konusu olmadığında, belli bir zaman sonra gayri ihtiyari olarak ölüm riski ile karşı karşıya gelebilir (Seyyar, 2004: 189).

Mutlak yoksulluğun ölçülmesinde, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan asgari tüketim gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Ulusal bir yoksulluk sınırı belirleyen gelişmekte olan ülkeler, genellikle bunu belirlerken gıda yoksulluğu metodunu kullanmaktadırlar. Uluslararası karşılaştırmada ise Dünya Bankası tarafından belirlenen bir ya da iki dolarlık yoksulluk sınırlarından da yararlanılmaktadır (Gündoğan, 2008: 43).

Dünya Bankası, günlük geliri minimum 2.400 kalori besin almaya yetmeyen insanları mutlak yoksul olarak tanımlamaktadır (Seyyar, 2003). Yani yaşamı devam ettirebilmek için gerekli olan minimum kaloriyi temel almak ona mutlaklık niteliği kazandırmaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 5). Açlık sınırı altına düşmemek, yeterli seviyede beslenebilmek için az gelişmiş ülkelerde bir kişi günde en az bir dolara sahip olmalıdır. Mutlak yoksulluk sınırı, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre de değişiklik göstermekte birlikte Türkiye de dâhil olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerinin içinde bulunduğu grup için bu miktar, dört dolardır (Yüce ve Özbek, 2006: 4).

İkinci yoksulluk türü göreceli yoksulluktur ki, bireysel nitelikte göreceli yoksulluk, bir kimsenin, diğer bir kimseye göre daha az gelir elde etmesiyle, toplumsal boyutta ise toplumun sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine bağlı olarak ortaya çıkan bir yoksulluk türüdür. Buna göre açlık sınırının üzerinde ancak ortalama hayat kalitesinin altında bir hayat sürdüren bir kişi, nispi olarak yoksul sayılmaktadır (Sapançalı, 2003: 15). Böylece göreceli yoksullar, birinci dereceden yoksul olmayıp, daha çok ikinci derecede dar gelire sahip, asgari yaşam seviyesini yakalamış olsalar da ortalama refah seviyesinin altında olan insanlardır. Temel ihtiyaçlarını kısmen karşılamakla beraber, eğitim, sağlık, sosyal katılım yönünden yetersizdirler (Taş ve Özcan, 2012: 424).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yoksulluğun kavramlaştırılması çabalarına, hem yoksulluk kavramı etrafındaki tartışmaları, hem de yoksulluğun ölçülmesi

yaklaşımlarını genişleterek katkıda bulunmuştur. UNDP'nin 1997'de İnsani Gelişme Raporu ile ilk defa "insani yoksulluk" kavramı gündeme gelmiştir. İnsani yoksulluk, gelir yoksulluğu ile ilişkili olmasına rağmen, gelir yoksulluğundan farklıdır. Gelir yoksulluğu ölçümleri "mutlak gelir" üzerinde yoğunlaşırken, insani yoksulluk ölçümleri "eğitim düzeyi", "sağlık" ve "temiz su kaynaklarına erişebilme" gibi konuları üzerinedir (Taş ve Özcan, 2012: 425). Bu bağlamda 2007'de UNDP, ülkeler için insani yoksulluğu ölçmek amacıyla "İnsani Yoksulluk Endeksi" geliştirilmiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler açısından İnsani Yoksulluk Endeksi'ni oluşturan kriterler şu şekildedir:

- ❖ Yaşam süresi açısından 40 yaşına kadar yaşamama oranı,
- ❖ 15 yaş üstü kişilerin okuma yazma bilmeme oranı,
- ❖ Nüfusun sağlıklı içme suyuna ulaşamama oranı,
- ❖ 5 yaş altı yeterli beslenemeyen çocukların oranı tespit edilmiştir.

Türkiye'de İnsani Yoksulluk Endeksi'ni oluşturan kriterler ise sırasıyla %8,9, % 11,7, %7 ve %8'dir (UNDP, 2005: 227). Gelişmiş ülkeler için hesaplanan İnsani Yoksulluk Endeksi'ni oluşturan kriterler ise şu şekildedir.

- ❖ Yaşam süresi açısından 60 yaşına kadar yaşamama oranı,
- ❖ OECD tarafından tanımlanan fonksiyonel cahillik oranı,
- ❖ Yoksulluk sınırının altında yaşayanların oranı,
- ❖ Uzun dönem işsizlik oranı olarak belirlenmiştir (Gündoğan, 2008: 44).

2. TÜRKİYE'DE YOKSULLUK

Yoksulluğun boyutlarını ölçmeye yönelik çalışmaların son yıllara dayandığı Türkiye'de, bu alandaki en önemli çalışmanın, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan "Yoksulluk Araştırması" olduğu söylenebilir. 2002 yılından itibaren yayımlanan harcamaya dayalı mutlak yoksulluk göstergelerinin, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını ortaya koyacak ve uluslararası kıyaslamalara imkân verecek şekilde yenilenmesi amacıyla TÜİK bünyesinde ulusal ve uluslararası uzmanlarla birlikte değerlendirme çalışmalarına başlamıştır. TÜİK tarafından yapılan ve sonuçları 2004 yılı içerisinde kamuoyuna duyurulan "2002 Yoksulluk Araştırması", Türkiye'de resmî yoksulluk sınırını belirlemeye yönelik, kapsamlı ve güncel verilere dayalı ilk çalışmaydı (Aykaç vd., 2013: 136-137).

En son yapılan çalışma ise sonuçları Mart 2013'de yayımlanan "Yoksulluk Çalışması 2012"dir. Tablo 1'deki verilere göre; satın alma gücü paritesine göre kişi başı 2,15 ve 4,3 dolar sınırlarına göre yoksulluk oranları verilmektedir. Kişi başı günlük harcaması, satınalma gücü paritesine göre 2,15 doların altında kalan kişi oranı 2009 yılında %0,22 iken, bu oran 2010 yılında %0,21 ve 2012 yılında %0,60 olarak gerçekleşmiştir. 4,3 dolar sınırına göre ise 2009 yılında %4,35 olan yoksulluk oranı 2010 yılında %3,66 ve 2012 yılında ise %2,27 olarak ifade edilmiştir. Satın alma gücü paritesine göre 4,3 dolar sınırı esas alındığında, kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda 2009 yılında %11,92 olan yoksulluk oranı, 2010 yılında %9,61'e düşmüştür. Düşme eğilimi 2012 yılında da devam etmiş ve oran %5,88 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı %0,96'dır. Bu oran 2010 yılında %0,97'ye yükselmiş ancak 2012 yılında %0,60'a kadar gerilemiştir.

Tablo 1. 2002-2012 Yılları Arasındaki Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları

Yöntemler	Fert yoksulluk oranı (%)										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ⁽³⁾	2008	2009	2010	2011	2012
TÜRKİYE											
Gıda yoksulluğu (açlık) ⁽⁴⁾	1,35	1,29	1,29	0,87	0,74	0,48	0,54	0,48	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı) ⁽⁴⁾	26,96	28,12	25,60	20,50	17,81	17,79	17,11	18,08	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,20	0,01	0,02	0,01
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	3,04	2,39	2,49	1,55	1,41	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,60
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	30,30	23,75	20,89	16,36	13,33	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27
Harcama esash görelî yoksulluk ^{(2) (4)}	14,74	15,51	14,18	16,16	14,50	14,70	15,06	15,12	.	.	.
KENT											
Gıda yoksulluğu (açlık) ⁽⁴⁾	0,92	0,74	0,62	0,64	0,04	0,07	0,25	0,06	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı) ⁽⁴⁾	21,95	22,30	16,57	12,83	9,31	10,36	9,38	8,86	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,03	0,01	0,01
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2,37	1,54	1,23	0,97	0,24	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	24,62	18,31	13,51	10,05	6,13	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60
Harcama esash görelî yoksulluk ^{(2) (4)}	11,33	11,26	8,34	9,89	6,97	8,38	8,01	6,59	.	.	.
KIR											
Gıda yoksulluğu (açlık) ⁽⁴⁾	2,01	2,15	2,36	1,24	1,91	1,41	1,18	1,42	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı) ⁽⁴⁾	34,48	37,13	39,97	32,95	31,98	34,80	34,62	38,69	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	0,46	0,01	0,02	0,04
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı ⁽¹⁾	4,06	3,71	4,51	2,49	3,36	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı ⁽¹⁾	38,82	32,18	32,62	26,59	25,35	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88
Harcama esash görelî yoksulluk ^{(2) (4)}	19,86	22,08	23,48	26,35	27,06	29,16	31,00	34,20	.	.	.
(1) 1 \$'ın SGP üzerinden TL karşılığı olarak ilgili yılın cari değerleri kullanılmıştır.											
(2) Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si esas alınmıştır.											
(3) 2007 yılından itibaren yeni nüfus projeksiyonları kullanılmaktadır.											
(4) 2010 yılından itibaren metodolojik revizyon çalışmaları nedeniyle hesaplanmamaktadır.											

Kaynak: TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2011) "2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları", *Haber Bülteni*, Sayı: 3, 06 Ocak 2011 ve TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2013) "2012 Yoksulluk Çalışması", *Haber Bülteni*, Sayı: 16023, 06 Aralık 2013.

TÜİK'in yoksulluk verileri ile ilgili olarak şunları özetleyebiliriz (TÜİK, 2011: 1-2):

- ❖ Türkiye'de yoksulluk oranı %18,08 olarak belirlenmiştir. 2009 yılında Türkiye'de bireylerin yaklaşık %0,48'i yani 339 bin kişi yalnızca gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, %18,08'i yani 12 milyon 751 bin kişi ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 2008 yılında bu oranlar sırasıyla %0,54 ve %17,11'dir.
- ❖ Kişi başı günlük harcaması, satınalma gücü paritesine göre 1 doların altında kalan birey bulunmamaktadır. Buna karşın satınalma gücü paritesine göre kişi başı günlük 2,15 dolar olarak tanımlanan yoksulluk sınırı altında bulunan kişi

oranı %0,22, yoksulluk sınırı 4,3 dolar olduğunda yoksul kişi oranı ise %4,35 olarak tahmin edilmiştir.

- ❖ 2009'da, 4 kişilik hanenin aylık açlık sınırı 287 TL, aylık yoksulluk sınırı ise 825 TL olarak tahmin edilmiştir
- ❖ Kırsal yerlerde yaşayan kişilerin yoksulluk riski, kentlerde yaşayan kişilerden fazladır. 2008 yılında kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda %34,62 olan yoksulluk oranı, 2009 yılında %38,69'a yükselirken, kentlerde yaşayanların yoksulluk oranı ise %9,38'den %8,86'ya düşmüştür.
- ❖ Hanehalkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk riski de artmakta ve 2009 yılında hanehalkı büyüklüğü 3/4 kişi olan hanelerdeki kişilerin yoksulluk oranı % 9,65 olurken, 7 ve daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı %40,05 olarak hesaplanmıştır. 7 ve daha fazla kişiden oluşan hanelerden kentsel yerlerde oturanlar için yoksulluk riski %25,21 iken kırsal yerlerde bu oran %54,06'ya kadar yükselmektedir.
- ❖ Hanehalkı türüne göre çocuklu çekirdek ailede bulunan kişilerin yoksulluk oranı %15,98 olurken, çocuksuz çekirdek ailelerdeki kişilerde bu oran %9,86'ya düşmektedir. Ataerkil veya geniş ailelerdeki kişiler için yoksulluk oranı ise %24,48 olarak tahmin edilmiştir. Kentsel yerlerde çocuklu çekirdek ailede yaşayan kişilerin yoksulluk riski %8,47 iken kırsal yerlerde bu oran %39,71'dir.
- ❖ Eğitim durumu yükseldikçe yoksul olma riski azalmaktadır. 2009 yılında okur-yazar olmayan veya bir okul bitirmeyenlerde yoksulluk oranı %29,84 olurken, ilköğretim mezunlarında bu oran %15,34, lise ve dengi meslek okulları mezunlarında %5,34, yüksekokul, fakülte ve üstü mezuniyete sahip fertlerde %0,71 olmuştur. İlköğretime başlamamış olan 6 yaşından küçük çocukların yoksulluk riski ise %24,04 olarak belirlenmiştir.
- ❖ Kişilerin çalışma durumlarına göre yoksulluk riski de değişmektedir. 2009 yılında ücretli-maaşlı çalışanlarda yoksulluk oranı %6,05 iken, yevmiyeli çalışanlarda bu oran %26,86, işverenlerde %2,33, kendi hesabına çalışanlarda %22,49 ve ücretsiz aile işçisi olanlarda ise %29,58 olmuştur.
- ❖ En yüksek yoksulluk riskine sahip olan tarım sektöründe çalışanlarda yoksulluk oranı ise 2008 yılında %37,97 iken 2009 yılında %33,01 olarak tahmin edilmiştir. Sanayi sektöründe çalışanlarda 2009 yılında yoksulluk oranı %9,63 olarak hesaplanırken, bu oran hizmet sektöründe çalışanlarda %7,16'dır. 2009 yılında ekonomik olarak aktif olmayan kişilerin yoksulluk oranı %14,68 ve iş arayan kişilerin yoksulluk oranı %19,51'dir.

3. SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ VE YOKSULLARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALARI

Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, tarihi geçmişi çok eskilere dayanan kültürümüzün her zaman bir parçası olmuştur. Gerek Selçuklular ve gerekse Osmanlıların bu amaçla kurdukları vakıflar, medreseler, hastaneler ve daha birçok kurum göz önüne alındığında yoksullara yardımın tarihsel yeri daha iyi görülecektir. Yardıma muhtaç çocuklarla ilgilenmesi amacıyla 1935 yılında "Çocuk Esirgeme Kurumu" ve yoksul kimsesi olmayan vatandaşlara yardım maksadıyla 1976 yılında çıkarılan 2022 sayılı yasayla

Cumhuriyetin ilanından sonra da yoksulluğun azaltılmasına yönelik çalışmalar devam etmiştir (Yıldırım, 2010: 12).

Seksenlere geldiğindeyse, yoksulluk artık kurumsal olarak ele alınmış ve yoksulluğa yönelik politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Özellikle doksanlı yıllarda yaşanan ekonomik krizlerin ortaya çıkardığı olumsuz koşullar, gerek akademik alanda ve gerekse de kamu yönetimi ve sivil toplum örgütleri düzeyinde yoksulluk konusuna karşı ilginin artmasını sağlamıştır (Gündoğan, 2008: 52). Ancak sosyal devlet olmaktan daha ziyade hayırsever bir devlet anlayışının gereği olarak sosyal yardım kuruluşları zamanla çok dağınmış bir görünüm sergilemiştir. 2011 yılında “**Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı**”nın kurulmasıyla, söz konusu dağınmış haldeki sosyal yardım kuruluşlarının, bakanlık bünyesine alınması uygun görülmüştür.

Bu bağlamda Bakanlığın ana hizmet birimleri arasında; sosyal yardımları düzenleyen, dağıtan “**Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM)**,” de yer almaktadır (Güneş, 2012: 153). Ülkemizde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın, kapsamlı ve organize biçimde yürüten kuruluş olan SYGM, sosyal yardım faaliyetlerini 1986 yılında çıkarılan 3294 sayılı **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu** ile oluşturulan **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)** kaynakları ile yürütmektedir (Kunduracı, 2008). Öte yandan 9 Aralık 2004 tarih ve 5263 sayılı Kanun ile kurulan **Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü (SYDGM)** ile SYDTF’un yönetimi kurumsal bir yapıya kavuşturulmuş oldu (SYGM, 2011: 8).

SYDTF’nin gelirleri; kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan veya kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla %10’a kadar aktarılacak miktarlar, gelir ve kurumlar vergisi tahsilât toplamının %2,8’i, trafik para cezalarının %50’si, RTÜK gelirlerinin %15’i, bütçeye konulacak ödenekler, her türlü bağış ve yardımlar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır

Tablo 2. 2003-2011 Yılları Arasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nun Gelir ve Giderleri

Yıllar	Gelirler (TL)	Giderler (TL)
2003	826.583.000	651.990.000
2004	1.260.574.000	1.347.846.000
2005	1.357.521.871	1.304.664.099
2006	1.379.511.063	1.389.547.995
2007	1.597.593.985	1.413.757.199
2008	2.037.888.054	1.797.079.768
2009	2.410.010.502 (*)	2.365.038.720
2010	2.292.256.839	2.032.537.496,22(**)
2011	2.745.185.929	2.622.412.735

Kaynak: SYGM (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü) (2014) “SYDTF’nin Gelirleri” [<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11784/SYDTF-Gorevler>] (18.01.2014).

(*) 2008 yılı gelirlerinden 567.207.868 TL 2009 yılına devretmiş olup, 2009 Ocak-Aralık dönemi gelirleri olan 1.842.802.634 TL ile birlikte dönem sonu toplam gelir miktarı 2.410.010.502 TL’dir.

(**)2010 yılı Aralık ayı sonuna ilişkin 2.032.537.496,22 TL’lik bu tutar brüt tutardır. Bu tutardan 6.870.326,42 TL’lik iade olmuştur. Dolayısıyla gönderilen net kaynak 2.025.667.169,80 TL’dir.

Fonda toplanan kaynaklar, Fon kurulunda alınan kararlar doğrultusunda, 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) aracılığı kullanılmaktadır. Sosyal yardımların hedef kitlesi sosyal güvencesi olmayan fakir ve muhtaç vatandaşlardan oluşmaktadır. Bu

vatandaşlarımıza temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak yardımlar yapılmakta, ayrıca çalışabilir durumda bulunanların üretken hale getirilmesine yönelik olarak proje destekleri vermektedir (Kunduracı, 2008).

Bu kadar önemli ve hassas bir alanda ülkenin önde gelen bir kurumu olmak ise SYGM'nin yürüttüğü faaliyetlerin değerini ve doğurduğu sonuçların tüm toplumdaki etkisini çok daha artırmakta ve SYGM'nün faaliyetlerine olan kamuoyu ilgisinin de sürekli ve canlı kalmasına yol açmaktadır (Çakar vd., 2010: 7). Bu nedenle SYGM, sosyal yardım uygulamalarını daha etkin hale getirmek, ulaşılamayan yoksul kesimlere ulaşmak ve kamu kaynaklarının kullanımında etkinliği sağlamak adına çalışmalar yürütmektedir. Bu bağlamda 2009 Yılı Yatırım Programına sunulan ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından onaylanarak Bütçede gerekli kaynağın tahsis edildiği projeler öne çıkmaktadır. Özellikle Sosyal yardım alanında “reform” niteliği taşıyan “Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi” ve “Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Puanlama Formülünün Geliştirilmesi Projesi”nin hayata geçirilmesiyle birlikte sosyal yardım alanının temel problemleri olarak gösterilen “sağlıklı işleyen ortak veri tabanı eksikliği” ve “sosyal yardım yararlanıcılarının tespitindeki objektif kriter eksikliği” gibi konulara çözüm getirilmesi ve kurumsal bir sosyal yardım sisteminin alt yapısının teşkil edilmesi hedeflenmektedir (Çoğurcu, 2010: 8).

Öte yandan muhtaç ve yoksul kesimleri koruyarak toplumsal denge ve adaleti sağlamaya yönelik olarak son yıllarda kullanılan en önemli sosyal politika aracı hiç kuşkusuz sosyal yardımlardır. Sosyal yardım yararlanıcılarının sosyoekonomik ve kişisel özelliklerine bakıldığında bunların eğitim, kültür ve maddi yönden toplumun en dezavantajlı kesiminde yer aldığı görülmektedir. Bu durum yoksulların genel olarak kendilerini söz sahibi olmaktan, güçten ve bağımsızlıktan da mahrum hissetmelerine neden olmaktadır. Bu çaresizlik durumu bireylerin devlet ve sosyal kurumların sunduğu hizmetler konusunda farkındalık düzeyinin düşük olmasına ve kamu hizmetlerine nasıl erişileceği yolunda eksik veya yanlış bilgi sahibi olmasına neden olmaktadır. Böylece yoksullar hak ettikleri halde sosyal yardıma ulaşamamaktadır. Yoksullukla etkin bir mücadele için fakir ve muhtaç kişilerin güçlendirilmesi ve bilgiye ve yardıma erişim fırsatlarının artırılması gerekmektedir. Buna yönelik hazırlanan “**Alo 144 Sosyal Yardım Hattı Projesi**” ile yardım ve proje uygulamaları konusunda vatandaşlardan gelen soru, şikâyet ve önerilerin değerlendirilmesi ve etkin bir danışmanlık ve yönlendirme yapılarak sorununun çözülmesi için vatandaşların doğru bilgiyle donatılması amaçlanmaktadır (SYDGM, 2008: X).

SYGM hizmet kalitesini artırmak ve hızlı bir şekilde işlemlerini yürütmek amacıyla teknolojinin sağladığı imkânlarından yararlanmaktadır. Bu amaçla geliştirilen projelerden biride “**Ücretsiz İnternet Telefonu Projesi**”dir. Söz konusu projenin konusu, SYGM ile ülke çapında bağlı olarak çalışan 973 adet SYDV arasında internet üzerinden ses network'u oluşturarak, iletişimin hem daha kolay, hem de sıfır maliyet ile gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır (SYGM, 2012: 63).

Tablo 3. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Yoksullara Yönelik Uyguladığı Sosyal Yardımlar

Sosyal Yardım Türleri	Yıllar	Aktarılan Kaynak (Milyon TL)	Yardım Alanlar
2003-2012 Yılları Arasındaki Gıda Yardımları	2003-2012	1.397,06	-
	2012	131,11	
2003-2012 Yılları Arasındaki Yakacak Yardımları	2003-2012	15.484.533 (Ton)	2.082.620 (Aile)
	2012	1.974.455 (Ton)	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Barınma Yardımları	2006-2012	187,89	5.372 (Kişi)
	2012	50,24	
	2013 Mart	13,44	
2003-2012 Yılları Arasındaki Tedavi Destekleri	2003-2012	925,42	13 (Kişi)
	2012	0,579	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Şartlı Sağlık Yardımı	2003-2012	938,23	887.926 (Çocuk)
	2012	188,13	
	2013 Mart	80,14	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Eğitim Materyali Yardımı	2003-2012	800,88	-
	2012	117,12	
	2013 Mart	65,68	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Şartlı Eğitim Yardımı	2003-2012	2.514,97	2017810 (Öğrenci)
	2012	501,49	
	2013 Mart	220,67	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Öğle Yemeği Yardımı	2003-2012	1.566,04	-
	2012	235	
	2013 Mart	112	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Ücretsiz Kitap Yardımı	2003-2012	1.967,65	-
	2012	265	
	2013 Mart	33,5	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Öğrenci Barınma, Taşıma, İlaş Yardımı	2003-2012	75,79	13.796 (Kişi)
	2012	4,35	
	2013 Mart	0,88	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Özürlü Öğrencilerin Okullarına Taşınması	2003-2012	292,9	40.915 (Öğrenci)
	2012	73,7	
	2013 Mart	20	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Özürlü İhtiyaç Yardımı	2003-2012	16.749.870	10 (Kişi)
	2012	97.722	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Afet ve Terörden Zarar Görenlere Yönelik Yardımlar	2003-2012	61,91	-
	2012	32,08	
	2013 Mart	0,68	
2003- Mart 2013 Yılları Arasındaki Aşevi Yardımları	2003-2012	75,01	44.139 (Kişi)
	2012	11,38	
	2013 Mart	1,25	

Kaynak: SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2013) *Mart 2013 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni*, Ankara: Araştırma-Geliştirme ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı Yayını, s.24-31

Esasen SYGM'nin yoksullukla mücadeledeki en önemli amacı, beşeri sermayenin korunması ve gelişimi ile vatandaşların aktif ve üretken hale getirilmesidir. Bu nedenle insan odaklı bir anlayış ile sosyal yardım hizmetleri içinde eğitim yardımlarına ciddi bir kaynak ayrılmakta ve vatandaşların sürdürülebilir gelire kavuşturulması için gelir getirici proje desteklerine ağırlık verilmektedir. Bu amaçla SYGM, “2009-2013 Stratejik Planı” hazırlanarak, SYGM'nün uzun vadeli amaçları ve öncelikleri belirlenmiştir. Stratejik Plan Döneminde yoksullukla mücadele alanında eğitim, sağlık, üretim ve istihdama yönelik destekler ile bu hizmetlerin daha etkin yürütülebilmesi için kurumsal gelişimin sağlanması adına yönetim bilgi sistemlerinin oluşturulması, objektif muhtaçlık kriterlerinin belirlenmesi ve etkin izleme ve denetim sistemlerinin oluşturulması yolunda eğilimler ağırlık kazanmıştır (Çoğurcu, 2010: 8).

SYGM tarafından; SYDTF kaynağı kullanılarak, 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan vatandaşlarımıza yönelik olarak Tablo 3'te belirtildiği gibi çeşitli sosyal yardım programlarını uygulanmaktadır. Tablonun hemen altında ise konu ile ilgili açıklamalara da yer verilmiştir.

3.1.1. Aile Yardımları

3.1.2. Gıda Yardımları

Ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunanların, temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Ramazan ayı ve Kurban Bayramı öncesinde yılda iki defa SYDV kaynak aktarılmakta ve Haziran 2008'den itibaren gıda yardımları üçer aylık periyotlarla yılda dört defa gerçekleşmektedir (SYDGM, 2008a: 46).

Yukarıdaki Tablo 3'te görüleceği üzere 2003-2012 yılları arasında gıda yardımı kapsamında 1.397,06 milyon TL kaynak aktarımı söz konusu iken, 2012 yılına gelindiğinde 131,11 milyon TL kaynak aktarımı yapılmıştır.

3.1.3. Yakacak Yardımları

2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömür SYDV'ı aracılığı ile ihtiyaç sahibi ailelerin kışlık yakacak ihtiyacının karşılanması amacıyla hane başına en az 500 kg olmak üzere dağıtılmaktadır. Kömürün illere kadar sevkiyatı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir. Kömürün dağıtımını ise Valiliklerin sorumluluğunda olmak üzere SYDV tarafından gerçekleştirilmektedir (SYDGM, 2010: 34). Yakacak yardımları kapsamında 2012 yılında 2.082.620 aileye 1.974.455 ton kömür dağıtılmıştır.

3.1.4. Barınma Yardımları

Oturulamayacak derecede eski bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaçlara evlerinin bakım ve onarımı için aynı veya nakdi olarak yapılan yardımlardır. Sosyal Konut Projesi kapsamında 18.000 adet konut teslim edilirken, barınma yardımları kapsamında 6.000 konutun da onarım ve inşası yapılmıştır. Bu yardım programı sayesinde evlerinin bakımını

yapamayacak durumda olan ve kötü şartlarda hayatını idame ettirenlerin sağlıklı ve sıcak bir yaşam ortamına kavuşmaktadır (ASPB, 2014: 13).

Yukarıdaki Tablo 3'te görüleceği üzere 2012 yılı itibariyle barınma yardımları kapsamında 5.372 kişi için 50,24 milyon TL kaynak aktarılırken, 2013 yılı Mat ayı itibariyle barınma yardımları kapsamında 1.499 kişi için 13,44 milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.2. Sağlık Yardımları

3.2.1. Tedavi Destekleri

Tedavi destekleri kapsamında; 3294 sayılı Kanun kapsamında olanların, ödeme güçlerini aşan ilaç ve tedavi giderleri karşılanmaktadır. 2005 yılında, Yeşil Kart kapsamı içinde yer alan sağlık harcamaları Sağlık Bakanlığına devredilmiştir. Fondan bu kapsamda karşılanamayan sağlık yardımları karşılanmaktadır. 2003-2012 yılı toplamına Sağlık Bakanlığına yapılan aktarımlar da eklenmiş ve 2012 yılında 579.050 TL aktararak 13 vatandaşımızın tedavi giderlerine yönelik masrafları karşılanmıştır (SYGM, 2013: 29).

3.2.2. Şartlı Sağlık Yardımı

Bu yardım kapsamında, nüfusun en yoksul kesiminde yer alan ailelere 0-6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartıyla düzenli nakit para yardımı yapılmaktadır. Ödemeler Ziraat Bankası ve PTT'ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yatırılmaktadır. Bu alanda yapılan aylık ödemeler 23.12.2010 tarihli Fon Kurulu kararıyla Ocak 2011 döneminden itibaren çocuk başına 30 TL'dir (SYGM, 2013: 29).

Yukarıdaki Tablo 3'te görüleceği üzere 2012 yılı itibariyle Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında 887.926 çocuk için 188,13 milyon TL aktarılırken, 2013 yılı Mart ayı itibariyle 596.016 çocuk için ise 80,14 Milyon TL kaynak aktarımlı gerçekleşmiştir.

Ayrıca Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında, gebe kadınların doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmeleri şartıyla "gebelik yardımları" da yapılmaktadır. Bu bağlamda doğumun hastanede yapılması halinde bir defaya mahsus olmak üzere 70 TL, düzenli muayenelerin yapılması halinde doğumdan önce aylık 30 TL ve doğumdan sonra iki kereye mahsus olmak üzere 30 TL tutarında bir yardım yapılmaktadır (SYGM, 2014a).

3.3. Eğitim Yardımları

Ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan ailelerin eğitim çağındaki çocuklarına yönelik yürütülmekte olan eğitim yardım programları, SYDTF'nun yardım faaliyetleri arasında önemli yer tutmaktadır. Eğitim destek yardımları kapsamında özellikle ilköğretim ve ortaöğretimde eğitim gören çocukların okul ihtiyaçları karşılamakta ve ihtiyaç sahibi ailelere ayni ve nakdi yardımda bulunmaktadır (SYGM, 2011a: 83).

3.3.1. Eğitim Materyali Yardımı

Her eğitim-öğretim yılı başında SYDV aracılığıyla ilköğretim ve lisede okuyan fakir ve yardıma muhtaç aile çocuklarının ayakkabı, çanta, kırtasiye gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır (SYDGM, 2008a: 45). 2012 yılı itibarıyla Eğitim Materyali Yardımı kapsamında 117,12 milyon TL kaynak aktarılırken, 2013 yılı mart ayı itibariyle 65,68 Milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.2. Şartlı Eğitim Yardımı

Nüfusun en yoksul %6'lık kesiminde bulunan ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, çocuklarının okula devam etmeleri şartıyla, "Şartlı Eğitim Yardımı" yapılmaktadır (SYDGM, 2009: 33). Ödemeler Ziraat Bankası ve PTT'ler aracılığıyla doğrudan anneler adına açılan hesaplara yapılmaktadır. Kız çocuklarına yapılan yardım miktarı erkek çocuklarına yapılan yardım miktarından fazladır. Örneğin ilköğretime devam eden erkek öğrenci için/aylık 30 TL iken bu rakam kız öğrenciler için/aylık 35 TL civarındadır. Yine ortaöğretime devam eden erkek öğrenci için/aylık 45TL iken bu rakam kız öğrenci için/ aylık 55 TL'dir (ASPB, 2012: 13).

2012 yıl itibarıyla Şartlı Eğitim Yardımı kapsamında 2.017.810 öğrenci için 501,49 milyon TL kaynak aktarılmıştır. 2013 yılı mart ayı itibariyle ise 1.756.237 öğrenci için 220,67 Milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.3. Öğle Yemeği Yardımı

1997'de başlatılan 8 yıllık temel eğitimdeki taşınmalı eğitim uygulaması kapsamında, okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere öğle yemeği uygulaması 2004 yılına kadar il/ilçe SYDV tarafından yürütülmüştür. SYDGM, taşıma programının yanı sıra öğle yemeği programının da tek elden ve daha etkin olarak yürütülmesi için 2003–2004 eğitim ve öğretim yılından itibaren bu uygulama kaynağı Fondan aktarılmak suretiyle MEB'e devredilmiştir (SYDGM, 2008a: 45-46). 2012 yılı itibariyle öğle yemeği yardımları kapsamında 235 milyon TL kaynak aktarılırken 2013 yılı Mart ayı itibarıyla 112 Milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.4. Ücretsiz Kitap Yardımı

2003–2004 eğitim-öğretim yılından başlamak üzere, kaynağı Fondan aktarılmak suretiyle MEB tarafından ilköğretim öğrencilerinin kitapları ücretsiz verilmektedir. (SYDGM, 2011a: 30). 2012 yılında ücretsiz kitap yardımı kapsamında 265 milyon TL kaynak aktarımı sağlanırken, 2013 yılı Mart ayı itibariyle 33,5 milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.5. Öğrenci Barınma, Taşıma, İaşe Yardımı

Taşınmalı sistem dışında kalan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ulaşım barınma vb. ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak SYDV tarafından sağlanan desteklerdir (SYDGM, 2008a: 45). 2013 Yılı Mart ayı itibarıyla 1.026 öğrenci için 883.773 TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.6. Özürlü Öğrencilerin Okullarına Ücretsiz Taşınması

Bu programın temel amacı özel eğitime gereksinim duyan özürlü öğrencilerin okullarına ücretsiz olarak ulaşımının sağlanmasıdır. Bu yardım programı; özürlü öğrencilerin okullarına daha kolay erişimlerinin sağlanmasını, okula gitme oranlarının artırılmasını, eğitim ve öğretimin teşvik edilmesini, özürlü öğrencilerimize okul sevgisinin aşılanmasını, çocukların ulaşımında yaşadıkları sorunların giderilmesini ve sonuç olarak özürlü bireylerin eğitilerek sosyal hayatın her safhasında kendilerine yer bulabilmelerini sağlamaktır.

Söz konusu bu uygulama SYDGM, MEB ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği tarafından yürütülmektedir (SYGM, 2011: 50).

2012 yılında Engelli Öğrencilerin Okullarına Ücretsiz Taşınması Projesi kapsamında 73,7 milyon TL kaynak aktarılırken, 2013 yılı Mart ayı 20 Milyon TL kaynak aktarılmıştır.

3.3.7. Yüksek Öğrenim Bursları

1989 yılından itibaren, yüksek öğrenim öğrencilerine her yılın eğitim-öğretim döneminde 9 ay karşılıksız olarak verilen burslar, işlemlerin tek elden yürütülebilmesi amacıyla 5102 sayılı Kanun ile 2003–2004 öğretim yılından itibaren Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna devri gerçekleşmiştir. Ayrıca Fondan, geçmiş yıllarda burs almaya hak kazanan öğrencilerden başarılı olanların burs ödemelerine ise halen devam edilmektedir (SYDGM, 2008a: 46).

3.4. Özürlü İhtiyaç Yardımları

3294 sayılı kanun kapsamındaki yoksul engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen bir sosyal yardım programıdır. 2012 yılında Engelli İhtiyaç Yardımları kapsamında, 97.722 TL aktarılarak 10 kişinin faydalanması sağlanmıştır (SYGM, 2013: 30).

3.5. Özel Amaçlı Yardımlar

3.5.1. Afet ve Terörden Zarar Görenlere Yönelik Yardımlar

Deprem, sel, yangın vb. doğal afetler nedeniyle mağdur olanların zararları öncelikle Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından karşılanmaktadır. Terör nedeniyle mağdur olan ve 3294 sayılı Kanun kapsamında olan vatandaşlara mağduriyetleri ise yine SYGM tarafından giderilmektedir (SYGM, 2011: 47). Bu bağlamda 2013 yılı Mart ayı itibariyle afet yardımları kapsamında 683.702 TL kaynak kullanılmıştır.

3.5.2. Aşevleri

Aşevleri SYDV tarafından işsizliğin ve yoksulluğun belirgin olarak yaşandığı yerlerde yaşlı, özürlü, kimsesiz ve muhtaç kişilere günlük sıcak yemek verilmesi amacıyla işletilmektedir. Bu bağlamda 2013 yılı Mart ayı itibariyle aşevi yardımları kapsamında 1,25 Milyon TL kaynak aktarılmıştır (SYGM, 2013: 31).

4. VAN SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

Van Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (VANSYDV), fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık gelir almayan vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânları sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek kişilere yardımı esas almıştır. Ancak bu durumun tek istisnası yani sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir alan kişilerden yalnızca özürlü olanların tedavi giderleriyle, fonksiyon kazandırıcı ortopedik ve diğer yardımcı araç, gereçlerin kurumlarca karşılanmayan kısmı yine vakıf tarafından karşılanmaktadır (VANSYDV, 2014).

Vakıf yetkilileri, şehit yakınları ve gazilerin evlerine ziyaretler düzenleyerek, onların maddi ve manevi ihtiyaçlarını gidermeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Ramazan Ayı ve Dini Bayramlarda yoksul ailelere gıda, giyecek ve nakdi yardımlarda bulunmakta ve fakirlere iftar yemeği verilmektedir. Vakfın kendi kaynaklarından yapılan yardımlar yanında, SYDV Fonundan gönderilen nakdi yardımlar da yoksul vatandaşlara ulaştırılmakta. Ayrıca isteyen hayırseverlerin yapmış oldukları bağışlar da onların adına yoksullara ulaştırılmaktadır (VANSYDV, 2014).

VANSYDV, yetişkin yurtları, çocuk yuvaları, huzurevleri, özürlü rehabilitasyon merkezleri, toplum merkezleri, çocuk ve gençlik merkezleri ve kadın sığınma evleri gibi sosyal hizmetler kuruluşlarının her türlü ihtiyaçlarına destek vermektedir. Tüm bunlara ilaveten doğal afetler sonucu zarara uğrayanlara da zararlarının giderilmesi noktasında yardımda bulunmaktadır (VANSYDV, 2014).

Aşağıda VANSYDV'nin sağlamış olduğu yardımlar; aile yardımları, nakdi yardımlar, eğitim yardımı, ŞNT yardımı, proje yardımları, aşevi projeleri, asker yardımları ve eşi vefat etmiş dullara yapılan yardımlar şeklinde sıralanabilir.

4.1. Aile Yardımları

4.1.1. Gıda Yardımları

Vakfa yılda dört defa yaklaşık bir milyon TL gelmekte ve gıda bankası aracılığıyla vakfa kayıtlı 23.500 aileye 75 TL'lik gıda paketleri halinde dağıtılmaktadır. Bu yardım kapsamında öncelikle Vakıf Başkanlığınca muhtaç oldukları belirlenen, Vakfa kayıtları yapılan ve aynı yardım için müracaatta bulunan ailelerin talepleri, Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından değerlendirilmektedir. Değerlendirme sonucunda yardım alması uygun görülenlere kupon verilir. Söz konusu gıda kuponuyla ihtiyaç sahibi; gıda, giyim, temizlik malzemesi gibi ihtiyaç maddelerinin mevcut olduğu Gıda Bankası'na giderek, kuponda belirtilen TL tutar kadar alışverişini gerçekleştirir (VANSYDV, 2014). Aşağıdaki tabloda ihtiyaç sahibinin gıda yardımından yararlanabilmesi için gerekli başvuru belgeleriyle, bekleme süreleri yer almaktadır.

Tablo 4. VANSYDV Gıda Yardımı Hizmet Standart Tablosu

Hizmet Adı	Başvuruda İstenen Belgeler	Hizmetin Tamamlanma Süresi
Gıda Yardımı	1. SYDV başvuru kayıt formu (İlk defa başvuru yapılıyorsa) 2. Başvuru dilekçesi 3. Nüfus cüzdanı önlü arkalı fotokopisi (ilk defa başvuru yapılıyorsa)	İlk başvurularda 30 gün Gıda yardımının devamı için yapılan başvurularda 7 gün

Kaynak: VANSYDV (Van Sosyal Yardım Dayanışma Vakfı) (2014), "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Hizmet Standart Tablosu", [http://www.vansydv.gov.tr/sayfa.php?say_id=86&sayfa=Hizmet Standartları] (18.01.2014).

4.1.2. Yakacak Yardımı

VANSYDV'na kayıtlı olan fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara kömür yardımı yapılmaktadır. 2013-2014 Kömür dağıtımında öncelikle merkez köylerden başlanmış, sonrasında ise merkeze bağlı mahallelerde dağıtımına devam edilmiştir. Yakacak yardımı kapsamında en son 23.500 aileye 36 torba olarak birer ton kömür dağıtılmış,

ancak sonrasında ek talepler meydana gelmiştir. Bu nedenle ayrıca 6.000 aileye 25 torba ek kömür dağıtılmıştır. Üçüncü kez gelen 10.000 ton ve diğer kalan kömür vakfa kayıtlı 23.500 aileye 25 torba olarak yeniden dağıtılmıştır (VANSYDV, 2014).

İhtiyaç sahibinin yakacak yardımından faydalanabilmesi için “VANSYDV Gıda Yardımı Hizmet Standart Tablosu”nda belirtilen gerekli başvuru belgeleriyle, bekleme süreleri burada da geçerlidir. Uygun bulunan başvurularda yakacak yardımı teslimi ise Ankara İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının, VANSYDV’na yakacak sevkiyatı yaptığı tarihte gerçekleştirilmektedir (VANSYDV, 2014).

4.2. Nakdi Yardımlar

Vakfa yaklaşık olarak her ay 400.000 TL gelmekte ve gelen bu para ay içerisinde vakfa kayıtlı fakir ve muhtaçlara medikal sağlık yardımı, sevk parası, kira parası ve diğer ihtiyaçları için nakdi olarak ödenmektedir (VANSYDV, 2014).

4.3. Eğitim Yardımı

Gıda yardımındaki belge ve bekleme süresi ile aynı kriterlere sahip olan “eğitim yardımı” kapsamında, Vakfa her 6 ayda bir yaklaşık bir milyon TL gelmektedir. İlk dönem gelen para 50 TL olarak öğrencilere dağıtılmış ve son yılın ikinci döneminde gelen paranın bir kısmıyla da 20.000 bot 20.000 mont alınmıştır (VANSYDV, 2014).

VANSYDV’na kayıtlı ailelerin, 2013-2014 eğitim döneminde, üniversitelerin örgün eğitim veren bölümlerini ilk kez il dışında kazanan öğrencilerine bir defaya mahsus olmak üzere eğitim yardımı yapılmıştır. Ülkemizin farklı illerindeki üniversiteleri kazanan ve birinci sınıfa yeni kayıt yapan öğrencilere yol masrafları için eylül ayı içerisinde eğitim yardımı yapılmıştır. Söz konusu yardım kapsamında, yardımda bulunulan öğrenci sayısı 200 civarındadır. Bu öğrencilere ayrıca kayıt için gidiş ve dönüş yardımları, sınava girdikleri illerin uzaklık durumuna göre de vakıf mütevelli heyetinin uygun gördüğü miktarda kendilerine harçlık yardımında da bulunmaktadır (VANSYDV, 2014).

4.4. ŞNT Yardımları

2001 yılında SYDGM ile Dünya Bankası arasında gerçekleştirilen “Sosyal Riski Azaltma Projesi” kapsamında Şartlı Nakit Transferi-ŞNT programı 5 yıllık bir süre için uygulanmaya konmuştur. Bu program nakit gelir destek programı olmakla beraber, en yoksul % 6’lık dilimde yer alan yoksul hane çocuklarına yönelik olarak sağlık ve eğitim yardımlarını içermektedir. Yoksulluk nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ve okuldan almak zorunda kalan ailelerin ekonomik yönden desteklenmesini hedefleyen ve koşulları olan bir nakit gelir programıdır. ŞNT’nin eğitimle ilgili temel amaçları; yoksul ailelerde insan sermayesi birikimini mümkün kılmak olsa da, uygulanan programlar, mevcut yoksulluğun azaltılması, çocuk işçiliğinin önlenmesi veya kriz dönemlerinde bir sosyal güvenlik ağının oluşturulabilmesi, kuşaklar arası yoksulluk zincirini kırmanın bir yolu olarak insan sermayesi birikiminin sağlanmasıdır. Ayrıca ŞNT programı ailede kadının konumun güçlendirilmesi için anneler aracılığıyla yürütülen bir program olarak, kız çocuklarına daha yüksek ödenti verilmesi yoluyla toplumda cinsiyet eşitliğini sağlamayı da amaçlamaktadır (Kaya, 2008: 4).

Amaç bu olmasına rağmen, İl’de maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının, eğitim masraflarının karşılanması için uygulanan ŞNT’den yararlanmak isteyen yüzlerce kadın, çocukları için verilen 30 ile 55 lira arasındaki eğitim yardımını, eğitimden daha ziyade evin ihtiyaçları için kullandıklarını ifade etmektedirler. Esasen bu noktadan hareketle Van’da yoksulluğun çok daha derin olduğunu tahmin edebiliyoruz (Haberler.com, 2014).

İlde ŞNT uygulamasını gerçekleştiren VANSYDV 2008 yılında 8.200.000 TL tutarında ŞNT yardımını 29.000 aileye yapmıştır. 2004-2009 yılları arasında ise ihtiyaç sahiplerine toplam 38.421.690 TL tutarında yardım gerçekleşmiştir.

Şartlı nakit transferinden faydalanmak isteyen ihtiyaç sahipleri aşağıdaki tabloda belirtilen belgeleri eksiksiz bir şekilde vakfa vermeleri halinde, 14 gün içerisinde şartlı nakit transferinden faydalanacak ihtiyaç sahipleri belirlenmektedir.

Tablo 5. VANSYDV Şartlı Eğitim Yardımı Hizmet Standart Tablosu

Hizmet Adı	Başvuruda İstenen Belgeler	Hizmetin Tamamlanma Süresi
Şartlı Eğitim Yardımı	1. SYDV Şartlı Eğitim Yardımı Başvuru Formu (İlk defa başvuru yapılıyorsa) 2. İlk defa yapılan başvurularda nüfus cüzdanının önlü arkalı fotokopisi (evli ise kendisinin ve eşinin) 3. Çocukların kimlik fotokopisi	14 gün

Kaynak: VANSYDV (Van Sosyal Yardım Dayanışma Vakfı) (2014), “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Hizmet Standart Tablosu”, [http://www.vansydv.gov.tr/sayfa.php?say_id=86&sayfa=Hizmet Standartları] (18.01.2014).

4.5. Proje Yardımları

Proje Yardımları kapsamında 2008 yılında 666 kişiye toplam 1.697.325 TL proje yardımı yapılmıştır. 2004-2009 yılları arasında ise toplam 5618 kişiye 10.047.783 TL proje yardımı yapılmıştır (VANSYDV, 2014).

Başvuruları 28 Şubat 2014’e kadar devam etmekte olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığındaki “SODES Projesi” kapsamında kültür, sanat ve spor kursları düzenlenmektedir (VANSYDV, 2014).

Proje yardımları, aşağıdaki tabloda belirtildiği üzere iki ayrı kategoride ele alınmakta ve proje destek başvurularının uygunluğu Mütevelli Heyeti tarafından en geç 30 gün içinde karara bağlanmaktadır. Heyet tarafından uygunluğu görülen projeler değerlendirilmek üzere SYDGM’ne gönderilmektedir (VANSYDV, 2014).

Tablo 6. VANSYDV Proje Yardımı Hizmet Standart Tablosu

Hizmet Adı	Başvuruda İstenen Belgeler	Hizmetin Tamamlanma Süresi
Gelir Getirici Proje Destekleri	1.Fayda sahibi başvurusu formu 2.Proje hazırlama formatı 3.Proje başvuru formu 4.Başvuru yapan kişinin kimlik fotokopisi 5. Proje yapacak kişinin iş tecrübesini kanıtlayıcı belge (ustalık, kalfalık, diploma, sertifika, referans mektubu vs.)	30 gün
Proje Destekleri (Geçici İstihdam Projeleri, İstihdam Eğitim Projeleri ve Sosyal Hizmet Projeleri)	1.Fayda sahibi başvurusu formu 2.Proje hazırlama formatı 3.Proje başvuru formu	

Kaynak: VANSYDV (Van Sosyal Yardım Dayanışma Vakfı) (2014), “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Hizmet Standart Tablosu”, [http://www.vansydv.gov.tr/sayfa.php?say_id=86&sayfa=Hizmet Standartları] (18.01.2014).

4.6. Aşevi Projesi

Sabri Ülker Vakfı ve Türk Kızılayı Van Şubesi tarafından yapılan mevcut Aşevi, işler hale getirilerek, yardıma muhtaç olan fakir insanlara ve evinde kuru erzakı yemek haline getiremeyecek kimselere yemek yardımında bulunmaktadır. Aşevi Projesi ile depremzede, yoksul, bakıma muhtaç, yaşlı, düşkün ve kimsesiz vatandaşlara sağlıklı ve temiz yemek dağıtılmaktadır. Aşevi Projesi kapsamında 150 ailenin günlük yemek ihtiyacı sağlanmaktadır. Gelir düzeyleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenen ailelere hijyenik koşullarda, kalori hesabı yapılarak gıda mühendisinin denetiminde pişirilen sıcak yemekler sefer taslarıyla ulaştırılmaktadır. Sıcak yemek hizmetinde ölçüt; o kişinin verilen kuru erzakı yemek haline getiremeyecek kadar ihtiyaç halinde olmasıdır. Yemek yapamaya engel, fiziksel yetersizlikleri varsa da prensip olarak yemek yardımı yapılması tercih edilmektedir (VANSYDV, 2014).

4.7. Asker Maaşı

Muhtaç asker ailelerine yardım programı çerçevesinde askere gitmiş/gidecek olan kişinin fiili olarak askerlik yaptığı süre boyunca (maksimum 12 ay), evli ise resmi nikâhlı eşi; değilse anne veya babası asker yardımı adı altında ayda 250 TL alacaktır. Asker adayının 4 aylık er, 6/8 aylık er hizmet türlerinden birine sahip olması gerekmektedir. Söz konusu yardımdan faydalanabilmek için başvuruda bulunan asker veya asker yakınının herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi olmaması gerekmektedir. Yine dul maaşı diye bilinen “Eşi Vefat Etmiş” kadınlara yönelik düzenli nakit yardım Programından yararlanan ve “Evde Bakıcı Aylığı” alan anne veya eşi bu yardımdan yararlandırılmaz. Bu yardım programı kapsamında Van’da 2014 Ocak ayı itibari ile 1.349 asker ailesine 768.250,00TL ödemedi

bulunulmuştur. Hanede birden fazla asker varsa bile her bir asker bu yardımdan yararlanacaktır. Yardım programı uygulamaya geçer geçmez, asker aileleri bu yardımlarını vakfa gelerek değil de, PTT şubeleri veya ATM'leri aracılığıyla, askerlik boyunca, düzenli olarak almış olacaktırlar (VANSYDV, 2014).

4.8. Eşi Vefat Etmiş Dul Yardımları

1 Nisan 2012 tarihinden itibaren, eşi vefat etmiş, muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan kadınlar yararlanabilmektedir. Muhtaçlığı, yapılacak merkezi sorgulama, sosyal inceleme ve vakıf mütevellî heyetinin onayı ile belirlenmektedir. Bu durumdaki kadınların muhtaçlıkları devam ettiği sürece 250 TL tutarında ve 2 aylık periyotlarla düzenli nakit sosyal yardım verilmesi uygun görülmüştür. Söz konusu bu yardım programından faydalanabilmek için kadının resmi nikâhlı eşinin vefat etmiş olması gerekmektedir. 2014 Ocak ayı itibari ile 4.118 dul kadına 1.574.00,00 TL tutarında ödeme yapılmıştır. Bu maaşı alacağı kesinleşen kadınlar, maaşlarını banka ve PTT aracılığı ile alabileceklerinden, her iki ayda bir vakfa gelmelerine gerek kalmayacaktır (VANSYDV, 2014).

SONUÇ

Ülkemizde, yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin tarihi geçmişi çok eskilere dayansa da yoksulluk “kurumsal” olarak seksenlerin ikinci yarısından sonra ele alınmaya başlanmıştır. Özellikle doksanlı yıllardaki ekonomik krizler, konunun hem akademik alanda hem de toplumsal alanda daha etkin bir şekilde ele alınmasını sağlamış ve 2011 yılında dağıntık haldeki yardım kuruluşlarını bünyesinde toplamayı hedefleyen “**Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı**”nın kurulmasına neden olmuştur.

Bakanlığın ana hizmet birimleri arasında yer alan “**Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü** (SYGM), ülkemizde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın, kapsamlı ve organize biçimde yürüten kuruluş olma özelliğini taşımaktadır. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu kaynağı kullanılarak, 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan vatandaşlarımıza yönelik aile yardımları, sağlık yardımları, eğitim yardımları, özürü ihtiyacı yardımları ve özel amaçlı yardımlar gibi çeşitli sosyal yardım programları uygulanmaktadır.

SYGM'nün asıl amacı uyguladığı sosyal yardım programları ile toplumda ihtiyaç sahibi ve yoksul kesimleri koruyarak sosyal ve ekonomik adaleti sağlamaktır. Ancak özellikle Türkiye'nin en doğusunda yer alan Van'da sosyal yardım kullanıcılarının özelliklerine bakıldığında gerek maddi yönden ve gerekse eğitim ve kültür açısından toplumun en dezavantajlı kesimi içinde yer aldığı görülmektedir. Hal böyle olunca içinde buldukları durumu yeterli düzeyde ifade edememeleri bir yana, bu çaresizlik durumu SYGM'nün bu kesime sunmuş olduğu hizmetlerin farkındalığının da istenilen düzeyde olmasını engellemektedir.

Bu nedenle yoksulluğun azaltılmasını için sunulan sosyal yardımların içerik, kalite ve miktar olarak artırılmasını beklemek meselenin bir yönünü ifade etse de, diğer yönüyle bu hizmetlerin doğru yerde, doğru insanlara ulaştırılması da çok önem taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki, tüm Türkiye'de olduğu gibi Van'da da kamu hizmetlerine nasıl erişileceği yolunda eksik ya da yanlış bilgi sahibi olan gerçek ihtiyaç sahiplerine sunulması gereken hizmetlerin, ihtiyaç sahibi olmayanlara sunulması toplumda yoksulluğu bertaraf etmek bir yana, yoksulluğun daha da derinleşmesine neden olacaktır. Bu nedenle devlet eliyle

yoksullukla etkin bir mücadele için yoksul ve muhtaç kişiler bu konuda kendilerini doğru bir şekilde ifade edemeseler bile bu hizmeti sunanların, yoksulların tespitinde çok dikkatli olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) (2014) “2014 Bütçe Tasarısı”, [http://sgb.aile.gov.tr/upload/Node/19618/files/ASPB_PLAN_BUTCE_KOMISYON_U_SUNUMU_web.pdf] (18.02.2014).
- ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) (2012) “Kırsal Alanda Yoksulluğun Gerçek Yüzü: Kadınlar”http://sgb.aile.gov.tr/upload/sgb.aile.gov.tr/mce/2012/arastirmaprojeleri/kirsalalankadinlari1.pdf] (18.02.2014).
- AYKAÇ, Mustafa vd., (2013) *Gelir Dağılımı ve Yoksulluk*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2935.
- ARPACIOĞLU, Özge ve Metin YILDIRIM (2011) “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 60-76.
- AKTAN, Coşkun Can ve İstiklal Yaşar VURAL (2002) “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, Aktan, Coşkun Can (ed.), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, [http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/birinci-bol/aktan-vural-yoksulluk.pdf] (18.01.2014).
- ÇAKAR, Burcu Yakut vd. (2010) *Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi Sonuç Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- ÇOĞURCU, Cemalettin (2010) “Stratejik Planlama, Stratejik Yönetim ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünde Sosyal Yardım Politikalarına Yönelik Gerçekleştirilen Projeler”, *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, Temmuz-Aralık 2010, s.7-32.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (2007) *Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Yayın No. DPT 2742, ÖİK 691.
- FIRAT KUNDURACI, Nevzat (2008) *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü E-Devlet Semineri Kitabı*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- GÜNEŞ, Mehmet (2012) “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği”, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Yıl:12, Sayı:24, s.149-184.
- GÖKBAYRAK, Şenay (2013) “Sosyal Dışlama Sorunsalına Türkiye Düzleminde Geliştirilen Model Uygulamalar”, [http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/?p=43] (26.11. 2007).
- HABERLER.COM (2014) “Van’da Şartlı Nakit Kuyruğu”, [http://www.haberler.com/van-da-sartli-nakit-kuyruğu-3853519-haberi/] (18.01.2014).
- KESİCİ, Mehmet Rauf (2007) “Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi”, *Çalışma ve Toplum*, Sayı:13, Şubat 2007, s.121-158.
- SYDGM (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü) (2010) *2009 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SYDGM (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü) (2009) *2008 Faaliyet Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.

- SYDGM (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü) (2008) *Stratejik Plan 2009-2013 Hazırlık Programı*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SYDGM (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü) (2008a) *Stratejik Plan 2009-2013*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2014) “SYDTF’nin Gelirleri” [<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/11784/SYDTF-Gorevler>] (18.01.2014).
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2014a) “Sağlık Yardımları”, [<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/tr/html/11831/Saglik+Yardimlar>] (19.02.2014).
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2013) *Mart 2013 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni*, Ankara: Araştırma-Geliştirme ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı Yayını.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2011) *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2012) *2012 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni*, Ankara: Araştırma-Geliştirme ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı Yayını.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2011), *2011 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SYGM (Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü) (2011a) *2010 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Yayını.
- SAPANCALI, Faruk (2003) *Sosyal Dışlanma*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, No:09, 2003.
- SEYYAR, Ali (2003) “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele” [http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yoksulluga_karsi_mucadele.htm] (18.01.2014).
- SEYYAR, Ali (2004) “Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede STK’lerin Roller ve Önemleri”, (Deniz Feneri Derneği Örneği), *I. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi*; 4-6 Haziran 2004, ÇOMÜ Dardanos Tesisleri; Çanakkale, s. 187-195.
- TAŞ, Yunus ve Selami ÖZCAN (2012) “Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma” *International Conference On Eurasian Economies* Alma-ata, Kazakistan, s.423-430, [<http://www.eecon.info/papers/544.pdf>] (18.01.2014).
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2013) “2012 Yoksulluk Çalışması”, *Haber Bülteni*, Sayı: 16023, 06 Aralık 2013.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2011) “2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları”, *Haber Bülteni*, Sayı: 3, 06 Ocak 2011.
- TÜRK-İŞ (2014) “Ocak 2014 Açlık ve Yoksulluk Sınırı”, *TÜRK-İŞ Haber Bülteni*, [<http://www.turkis.org.tr/source.cms.docs/turkis.org.tr.ce/docs/file/aclikocak14.pdf>] (01.03.2014).
- UNDP (United Nations Development Program) (2005) *Human Development Report 2005*, New York: UNDP.
- YÜCE, Mehmet ve Mehmet Ferhat ÖZBEK (2006) “Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Yoksulluk Olgusu Üzerine Bir Değerlendirme”,

Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı: 10, Eylül 2006, s.1-23.

YILDIRIM, Aziz (2010) “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü”, *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, Ocak-Haziran 2010, s.9-16.